

практичної конференції, присвяченої 25-річчю педагогічно-індустріального факультету (8-9 жовтня 2003 р., м. Полтава). – Полтава, 2003. – С. 86 – 89.

8. Пшеничний М.В. Проблеми трудового навчання старшокласників у вітчизняній педагогіці другої половини ХХ століття / М. В. Пшеничний // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук 13.00.01 – загальна педагогіка/

*Олександр Зубченко
(Полтава, Україна)*

ДУХОВНІ ВИТОКИ ЯПОНСЬКОГО ДИЗАЙНУ

Вплив японської культури на загальноосвітню важко переоцінити. Практично в усіх сферах творчості японці роблять свій унікальний внесок. Не винятком є і дизайн. За висловом видатного японського дизайнера Кендзі Екуана, творча думка японських дизайнерів розвивається у сфері трьох найважливіших життєвих проблем: брак території, перенаселеність і традиції духовної культури. І якщо проблеми нестачі території й перенаселеність не вимагають особливих пояснень, то традиції духовної культури потребують вивчення.

Історично японський дизайн сягає корінням національних ремесел. У промисловій сфері Японії дизайн набув поширення після Другої світової війни, коли виникла необхідність заново відбудувувати зруйновані міста. Саме тоді почали з'являтися державні інформаційні центри із розвитку дизайну, організовувалися міжнародні конференції, було створено Фонд японського дизайну. Нині набуття дизайнерських навичок японськими школярами є частиною державної політики країни. Перші професійні дизайнери у Японії з'явилися у середині ХХ століття. У 1952 році була створена японська асоціація дизайнерів, до якої увійшли 25 фахівців, які здебільшого займалися проектуванням меблів та інтер'єрів. Потужний розвиток промисловості на початку 1960-х років викликав посилення

*Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
«Дизайн-освіта: проблеми та перспективи, (присвячена міжнародному Дню дизайнера)»*

конкурентної боротьби між японськими промисловими фірмами. Уболіваючи за якість та конкурентноздатність своєї продукції промисловці вимушені були скористатися послугами дизайнерів. Тож, на ранніх етапах свого розвитку однією з характерних рис японського дизайну була його комерційна зорієнтованість. За висловом відомого японського архітектора Кісі Курокави, комерційний дизайн складає дев'яносто дев'ять відсотків японської архітектури. Тож, японському дизайну притаманна утилітарність.

Водночас, притаманне японцями недуальне сприйняття світу характеризує японський дизайн і як такий, що існує у нерозривній єдності користі й краси. Утилітарність підпорядкована прагненню японців спиратися на традиції, тобто створювати нове шляхом проникнення нового у старе. Так відбувається єдність старого й нового. Наприклад, будівництво традиційного японського будинку завжди передбачає стирання кордонів між зовнішнім і внутрішнім просторами. Споруда має обов'язково містити проміжну перехідну зону, необхідну для відчуття єдності з природою. Сучасній японській архітектурі притаманна та ж ідея – вона не протиставляє свої творіння природі, а навпаки, синтезується з нею.

Японський дизайн неймовірно самобутній. Він проявляється у нерозривному зв'язку з багатовіковою естетичною та філософською традицією країни. В усьому, що створено в Японії, можна виявити орієнтацію на установки, властиві суто японському світоглядові. І насамперед, мова йде про недуальність, інакше кажучи про сприйняття світу в його цілісності, де «одне в іншому», суб'єкт і об'єкт неподільні.

Однією з найважливіших рис японської духовної культури є здатність запозичувати зовнішній досвід, тобто активно використовувати досягнення інших культур, не втрачаючи власної самобутності. При цьому новостворений артефакт настільки сильно змінюється зовні, що стає імманентно японським. Наприклад, заснований на високорозвинених національних ремеслах японський дизайн, наслідуючи методи західного

*Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
«Дизайн-освіта: проблеми та перспективи, (присвячена міжнародному Дню дизайнера)»*

дизайну, дбайливо зберігає власні традиції. Результатом цього є співіснування у сучасному японському дизайні національних та інтернаціональних мотивів та принципів.

У японській естетиці існує кілька характерних понять. Одне з них «сумна чарівність речей» (*моно-но аваре*). Власне, такі почуття здатна переживати кожна людина під час взаємодії зі світом речами. Витоки цього естетичного принципу коріняться у синтоїстських та буддистських уявленнях, які знову ж таки сповідують єдність людини й світу. Наступне поняття японської естетики – «миттєве відчуття подиву» (*медзурашіса*), – характеризує наявність переживання новизни у сприйнятті, як невід'ємної частки усього прекрасного. Термін *вабі-сабі*, який виражає суть японської естетики, асоціюється зі скромністю, самотністю, архаїчністю і внутрішньою силою. Термін характеризує найбільш наближену до природності красу, яка водночас є швидкоплинною і скороминущою.

На думку одного із японських дизайнерів Кендзі Сакуйорі, відчуття дизайну має бути основоположними у житті кожної людини. Воно виникає із самого факту існування людини, речей і навколишнього середовища. Людське буття має бути засноване на усвідомленні краси буття речей.

Отже, ми бачимо, що японський дизайн у своїй унікальності є глибоким і багатограним. Його особливістю є те, що, з одного боку, він є продуктом культури країни, спадкоємцем традицій і зберігає її генетичну пам'ять. З іншого, він заснований на самих передових технологіях і є ядром промисловості. Японський дизайн завжди був зорієнтований на гармонізацію навколишнього предметного середовища, пошук відповідності у технічній та духовній сферах. Постійно прагнучи до досконалості, він не вступає у протиріччя з традиційною культурою, а використовує її багатства й специфіку, розвиваючись разом з нею.